

УДК 373.31

Казьмірчук Н.С., Жовнич О.В., Стахова І.А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія.* 2020. 61. С.23-30.

Н. С. Казьмірчук, О. В. Жовнич, І.А. Стахова

Н.С. Казьмирчук, А.В.Жовнич, И.А.Стахова

N. Kazmirchuk, O. Zhovnych, I. Stakhova

ТЕАТР ПРИРОДИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS

В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

ТЕАТР ПРИРОДЫ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ SOFT SKILLS

В УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ

THEATER OF NATURE AS A MEANS OF FORMING SOFT SKILLS

IN PRIMARY SCHOOL PUPILS

Анотація. У статті проведений дефінітивний аналіз поняття «soft skills» та виокремлено основні такі як: емоційний інтелект, креативність, управління інформацією, презентація себе та раціональне використання часу. Нами обґрунтовано необхідність розвитку soft skills для особистості ще із молодшого шкільного віку. Нами було проведено діагностичне дослідження з метою виявлення стану розвитку soft skills молодших школярів на базі учнів 3-А класу ЗОШ №8 м.Вінниці. Результати констатувального етапу дослідження засвідчили, що у молодших школярів переважає низький рівень розвитку soft skills. У ході формувального експерименту нами, разом із третьокласниками, була організовано театралізоване дійство на тему «Весна-красна». Учні активно

готувалися до вистави: самостійно писали сценарій; підбирали музичний супровід; виготовляли декорації, костюми та сценічний реквізит; відповідали за кількість і якість репетицій. Після театралізованого дійства було проведено контрольний експеримент, результати якого дають нам право стверджувати, що театралізована діяльність, зокрема, театр природи, сприяють розвитку soft skills молодших школярів, що проявляються у навичках слухати і чути один одного, співпрацювати, шукати необхідну інформацію та нести відповідальність за її достовірність, презентувати свою роботу, творчо підходити до вирішення поставлених завдань, раціонально використовувати власний час та інші.

Ключові слова: soft skills, учні початкової школи, театралізована діяльність, театр природи, експериментальне дослідження.

Анотація. В статті проведено дефінітивний аналіз поняття «soft skills» і виділені основні компоненти такі як: емоціональний інтелект, креативність, управління інформацією, презентація себе і раціональне використання часу. Нами обґрунтована необхідність розвитку soft skills для особистості ще з молодшого шкільного віку. Нами було проведено діагностичне дослідження з метою виявлення стану розвитку soft skills молодших школярів на базі учнів 3-А класу школи №8 Вінниці. Результати констатуючого етапу дослідження показали, що у молодших школярів переважає низький рівень розвитку soft skills. В ході формуючого експерименту нами, разом з третьокласниками, було організовано театралізоване виставлення на тему «Весна-красна». Учасники активно готувалися до виставлення: самостійно писали сценарій; підбирали музикальне супроводження; виготовляли декорації, костюми і сценічний реквізит; відповідали за кількість і якість репетицій. Після театралізованого дійства було проведено контрольний експеримент, результати якого дають нам право утверджувати, що театралізована діяльність, зокрема, театр природи, сприяють розвитку soft skills

младших школьников, проявляющихся в навыках слушать и слышать друг друга, сотрудничать, искать необходимую информацию и нести ответственность за ее достоверность, презентовать свою работу, творчески подходить к решению поставленных задач, рационально использовать собственное время и т.д.

Ключевые слова: soft skills, ученики начальной школы, театрализованная деятельность, театр природы, экспериментальное исследование.

Abstract. In today's dynamic world, it is important to develop soft personality skills, they are not related to a specific field of activity, but allow a person to be successful in any business. In our study, we conducted a definitive analysis of the concept of «soft skills» and identified the main such as: emotional intelligence, creativity, information management, presentation of self and the rational use of time. In our opinion, these skills are necessary for the person of the 21st century. We conducted a diagnostic study on the basis of secondary school №8 in Vinnytsia in the 3-A class grade to identify the level of development of soft skills of younger pupils.

We are presented with the interviewing of one of the pupils of the class, both at the ascertaining and the formative stage of the experiment. The results showed that at the ascertaining stage of the experiment, the low level of soft skills development was in the lead of the younger students. Together with pupils we organized a production of the nature theater on the theme «Spring-beautiful». The students were actively preparing for the play, they independently wrote the script, selected the music, prepared the scenery, were responsible for conducting rehearsals. In the process of preparation, the students interacted with each other, communicated, tried to defend their opinions and, if necessary, found a compromise. After the action, we conducted a similar study and found that at the formative stage of the experiment, the level of soft skills development has increased significantly. Thus, we have found that theatrical activities, in particular, the theater of nature, promote the development of

soft skills of younger students, help to establish friendly relations in the classroom and promote the self-affirmation of the child in society.

Keywords: soft skills, primary school pupils, theatrical activity, nature theater, experimental research.

Перед сучасною освітою стоїть важливе завдання, яке полягає у підготовці особистості до життя в надзвичайно глобалізованому і динамічно змінному світі. Трансформаційні процеси та неперервна інформаційна швидкоплинність обумовлюють включення людини в дуже складну систему суспільних взаємовідносин, вимагають від неї здатності до нестандартних і швидких рішень. Сьогодні освіта стимулює процес розвитку особистості, забезпечуючи формування її цілісної картини світу, ціннісних орієнтацій, духовності, світогляду. Процес засвоєння особистістю знань, набуття нею необхідних умінь та навичок, досягнення високого рівня розумово-пізнавального і творчого розвитку, та як результат сформованість компетентностей у всій сукупності становлять соціальний фонд особистості та вказують на вектори його розвитку. Саме тому великий акцент робиться на формування в підростаючого покоління здатності до роботи в команді, вміння комунікувати, знаходити спільну мову з людьми різних вікових категорій та індивідуальних можливостей, розвиток креативності та критичного мислення, вміння раціонально та продуктивно використовувати свій робочий час. У науковій спільноті ці навички називають поняттям «м'які навички» (soft skills). Формувати soft skills у дітей варто починати ще з молодшого шкільного віку, адже це сенситивний період розвитку особистості. Ефективним засобом формування soft skills є використання театралізованої діяльності (проведення сюжетно-рольових, режисерських ігор, постановка п'єс, створення міні-театрів), адже це забезпечує активну взаємодію учнів, дозволяє вирішити безліч актуальних питань сучасної педагогіки і психології. Одним із видів театралізованої діяльності є театр природи, він допомагає дитині легко, на

емпатійному рівні, досягнути поставлені перед нею завдання, швидко зорієнтуватися у процесі постановки та сприяє активній взаємодії з іншими членами соціуму.

У Європейських країнах формуванню м'яких навичок (soft skills) приділяється велика увага. Так у документах ЄС (Commisson staff working document, Accompanying the document Proposal for a council recommendation on Key Competences for Life Long Learning, The European Qualifications Framework, Rethinking Education, (ESCO)) соціальна компетентність особистості, в контексті якої дитина набуває м'яких навичок, вважається ключовою та її формуванням займаються ще з раннього віку. У нормативних документах України (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової освіти) питанням формування soft skills також приділяється належна увага, особливо після переходу початкової школи на освітню діяльність за Концепцією Нової Української Школи. Н. Лошкарьова, О. Савченко, В. Паламарчук розробили спеціальні програми розвитку навичок учнів початкової школи. Проблему вивчення особливостей формування soft skills в різних контекстах висвітлювали у своїх працях Т. Алексеєнко, О. Безпалько, В. Болгаріна, Т. Василькова, М. Галагузова, Н. Гишко, І. Зверєва, А. Капська, Л. Коваль, О. Кононко, Л. Міщик, Л. Новікова, А. Рижанова, Л. Штефан та інші. Використання театралізованої діяльності у процесі роботи з дітьми досліджували І. Барановська, О. Деркач, Н. Сорокіна, Л. Стрелкова, О. Олійник, Л. Макаренко, Н. Луцак. Великого поліхудожнього значення театру природи надавали у своїх працях К. Волохата, О. Григорович, Л. Присяжнюк.

Метою статті є довести ефективність постановки театру природу в процесі формування soft skills («м'яких навичок») учнів початкової школи. В статті передбачено розкрити зміст soft skills, продемонструвати значення театралізованої діяльності в процесі їх розвитку, провести опитування серед

молодших школярів та майбутніх учителів з метою визначення необхідності soft skills для продуктивної освітньої діяльності.

«М'які навички», іноді, їх називають «гнучкими навички» (англ. soft skills) – комплекс неспеціалізованих, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок, не пов'язані з конкретною сферою [15]. «М'які навички» протиставляються жорстким – спеціальним навичкам (hard skills), тому що не мають однозначної прив'язки до конкретного виду діяльності [10]. Компанія Microsoft провела дослідження, де на вершині списку для ТОП 60 найоплачуваніших професій опинились ораторські та комунікативні здібності, володіння офісними програмами, створення презентацій, менеджмент проектів і високий рівень самоорганізації. Forbes вважає найголовнішими комунікативну компетентність, креативність, написання якісних текстів, досвід роботи у команді, базові комп'ютерні знання та здатність до «ре-інжинірингу» – готовність робити звичні речі в новий спосіб. Німецька хвиля відзначає комунікативні та управлінські таланти: ораторське мистецтво, вміння переконувати, лідирувати, управляти, робити презентації. Британська платформа інтернет-навчання SkillsYouNeed виділяє персональні навички (тайм-менеджмент, саморозвиток, управління емоціями та навіть організацію харчування, догляду за тілом, спортивних тренувань, ефективного сну) та інтерперсональні (комунікація, робота у команді, ведення переговорів, конфлікт-менеджмент), лідерські здібності, проведення презентацій, а також письменницьку майстерність і базові математичні знання. Зміст кожної групи не є фіксованим, він постійно розширюється та може змінюватися [15].

О. Савченко виділяє наступні навички необхідні молодшим школярам: **організаційні** (підготовка до сприймання матеріалу, робота в потрібному темпі, організація робочого місця тощо); **загальнопізнавальні** (чітко висловлювати свою думку, спілкуватись під час виконання групових і колективних навчальних завдань); **інформаційні** (уміння аналізувати навчальний матеріал,

порівнювати його, виділяти головне, встановлювати взаємозв'язки, робити висновок з пояснення вчителя); **контрольно-оцінні** (здійснювати взаємоперевірку, визначати, які судження правильні, які неправильні; висловлювати оцінні судження) [10, с. 34]. Н. Гишко виділяє такі необхідні навички молодшим школярам (вміння організувати своє робоче місце; дотримуватися режиму дня; покроково планувати свої дії; доводити роботу до логічного завершення, творчо підходити до вирішення всіх завдань, відстоювати свою думку) [3].

На основі досліджень провідних компаній та науковців ми визначили п'ять ключових навичок необхідних молодшому школяреві, а саме: **креативність** (вміння творчо підходити до виконання будь-яких завдань, генерувати оригінальні рішення); **емоційний інтелект** (здатність розуміти та контролювати свої емоції, розуміти почуття інших, вміти знаходити підхід до людей різного віку та різних можливостей); **вміння організувати свій робочий час** (слідкувати за режимом дня, використовувати час раціонально), **вміння презентувати себе** (чітко та лаконічно висловлювати свою думку, толерантно відстоювати свою позицію), **вміння управляти інформацією** (вміння аналізувати інформацію, виділяти головне, порівнювати, шукати взаємозв'язки). Виокремлені нами soft skills представлено на рис.1.

Рис. 1. М'які навичні (soft skills) необхідні молодшому школяреві для швидкої адаптації у суспільстві.

Формуванню м'яких навичок, на нашу думку, сприяє використання у початковій школі театралізованої діяльності. Театр – це органічний синтез мистецтв, що поєднує в собі музику, танець, живопис, риторичку, акторську майстерність. О. Олійник вважає, що театр – це мистецтво дійства, яке притаманне всім видам і жанрам колективної творчості, бо над виставою працює великий колектив – режисер, художник, композитор, актор, гример, костюмер тощо [9, с. 14]. І. Барановська переконує, що театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів, є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини. Водночас, вона виступає як специфічний вид дитячої активності, один із найулюбленіших видів творчості [1, с. 22]. Аналіз наукової літератури дозволяє виокремити ряд функцій, які реалізує театралізована діяльність у процесі розвитку «м'яких навичок» дітей молодшого шкільного віку:

- соціалізуюча – стимулює учнів до опанування різних соціальних ролей (матері, батька, доньки, сина тощо) та прийнятих моделей їх поведінки;
- виховна – спроектована на те, щоб батьки та педагоги у ігровій формі мали можливість розглянути та сформувавши уявлення молодших школярів про такі моральні якості, як «добро – зло», «правда – брехня», «щедрість – скупість» та інше;
- розвивальна – дозволяє учням початкової школи поринути у захопливі події та пригоди, що сприяють не тільки розвитку їх уяви та фантазії, а й забезпечують початковий етап формування уявлень про моральні якості, особливості поведінки та співпраці у дитячому колективі, раціональну організацію свого робочого часу, розвиток емоційної сфери учнів,

допомагає сформувати навички рефлексії та емпатії; сприятиме розвитку зв'язного мовлення;

- дидактична – використання театралізованої діяльності є ефективним засобом активізації навчально-пізнавальної діяльності та сприяє емоційному збудженню дитини, в результаті чого навчальний матеріал засвоюється краще, залишає глибокі «сліди» у свідомості дитини, а тому – запам'ятовується краще; за допомогою театрального мистецтва учні швидше та практичніше знайомляться з різними видами музичного, образотворчого, хореографічного, літературного, драматичного мистецтва, обрядами, звичаями, традиціями;
- дозвілєво-розважальна – сприяє доцільно та корисно організувати вільний час учнів початкової школи;
- естетична – впливає на формування естетичних смаків молодших школярів.
- релаксаційна та рекреаційна – участь у театралізованій діяльності дозволяє учням розслабитися, відпочити, відновити сили, по іншому поглянути на оточуючий світ, подолати емоційний стрес, тривожність чи страхи [1, с. 24].

З метою діагностики soft skills молодших школярів ми провели інтерв'ювання серед учнів 3-А класу ЗОШ І-ІІІ ст. №8 м.Вінниці ВМР. За основу запитань ми використали онлайн-тести для визначення рівня розвитку «м'яких навичок» (<https://soft-skills.pro/test>). Пропонуємо варіанти відповіді однієї із учениць класу, Софії О.

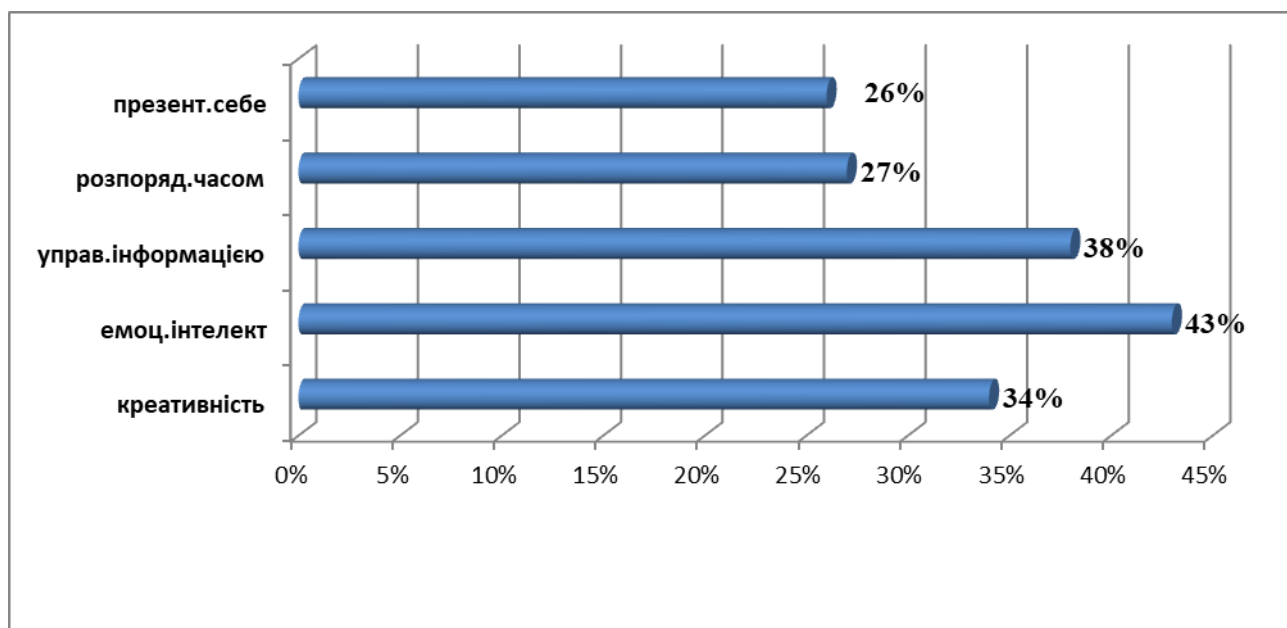
Таблиця 1. Інтерв'ю із ученицею 3-А класу, Софією О., для визначення стану розвитку soft skills на констатувальному етапі експерименту.

№	Запитання	Відповіді
1.	В розмові Ви нетерпляче чекаєте, поки співрозмовник завершить	«Не завжди. Дуже часто я висловлюю свою думку разом із

	говорити і дасть можливість висловитися Вам?	співрозмовником».
2.	Чи поспішаєте Ви прийняти рішення до того, як зрозумієте проблему?	«Якщо розумію, як це буде краще, то поспішаю, щоб нічого не забути».
3.	Чи продовжите Ви розмову, якщо Ваш співрозмовник має інші погляди на проблему, її шляхи вирішення.	«Якщо в нього цікаві думки, то продовжу, а якщо він говорить нісенітницю, то переб'ю та скажу про це».
4.	Коли Ви вирішуєте щось зробити, чи впевнені, що справа вийде?	«Так! Якщо не вірити, то не варто й пробувати».
5.	Якщо Ви займаєтеся незнайомою справою, чи попросите Ви поради у оточуючих, чи самостійно шукатимете шляхи вирішення?	«Я запитаю поради, але й самостійно шукатиму шляхи вирішення, тільки тоді можна досягнути високих результатів».
6.	Чи здатні Ви ризикнути, вирішуючи важливе завдання?	«Так, але ризик треба добре обдумати.
7.	Працюючи над важливим завданням Ви чітко дотримуєтеся часового регламенту?	«Ні, якщо завдання цікаве, то я працюватиму до тих пір, поки його не завершу».
8.	Чи заважають Вам прийняти рішення емоції співрозмовника?	«Так! Мені треба все добре обдумати, а почуття співрозмовника можуть заважати».
9.	Розкажіть, як Ви здійснюєте підготовку домашнього завдання?	«Я роблю домашнє завдання одразу, прийшовши зі школи, з невеликими перервами».
10.	Чи подобається Вам працювати в команді?	«Так, але тоді, коли це злагоджена робота, є взаєморозуміння».

11.	Чи часто Вам доводиться виступати перед публікою?	«Ні, не часто. Але я достойно себе тримаю».
12.	Якщо у Вас різні погляди з співрозмовником, чи погодитесь Ви на компроміс?	«Так, погоджуся, якщо бачитиму у цьому перспективи для нашої розмови»

Аналіз усіх відповідей учнів у 3-А класі показав, що 34% опитаних творчо виконують запропоновані їм завдання, емоційний інтелект високо розвинутий у 43% респондентів, вміють управляти інформацією 38% молодших школярів, а 27% ефективно розпоряджаються власним часом, вміють себе презентувати 26% учнів. Отримані результати свідчать про низькі показники розвитку soft skills молодших школярів (Рис 2.).

Рис.2. Діагностика розвитку soft skills молодших школярів на констатувальному етапі експерименту

Саме тому ми запропонували організувати з учнями театралізовану діяльність та зробити постановку театру природи. Спершу ми пішли на прогулянку в парк, учні уважно вели спостереження, фіксували зміни, які

відбулися в довкіллі навесні. Потім разом ми склали історію-опис весняної природи.

Весна-красна

Повільно йде весна по Україні, чарує всіх та надихає. З кожним її кроком день стає все довший, а ніч – коротшою. Ось весна-красна ступила на лісову галявину. Одразу розсміялося сонечко в небі та розштовхало заспані хмаринки. Дрібний дощик вмив сонну галявину. Настав погожий весняний день. Із-під землі появилася зелена травичка. Потягнули до сонечка свої голівки перші весняні квіти: замріяні підсніжники, ніжні проліски, синьоокий ряст. На деревах з'явилися соковиті бруньки, які невдовзі вибухнуть феєрверком зелені. Легкий теплий вітерець бавиться із гілочками дерев, ніжить у зеленій травичці та квітах. Втомлені, але радісні додому повертаються птахи. Вони починають звивати гніздечка та чекають на появу пташенят. Прокидаються від зимового сну тварини, а ті, що зимували у засніженому лісі одразу беруться за весняні справи. Оживає ліс, наповнюється співом танцює та веселиться весна-красна.

Склавши розповідь, ми почали підготовку до постановки театралізованого дійства. Учнів класу було поділено на чотири групи: I група – «Сонечки» займалася оформленням декорацій; II група – «Веснянки» готувала костюми до свята; III група – «Краплинки» підбирала необхідне музичне оформлення; IV група – «Струмочки» була відповідальна за організацію та проведення репетицій.

Загалом, підготовка до театрального дійства стимулювала учнів до комунікації, як в середині мікрогрупи, так і між членами інших груп. Вони спілкувалися, обговорювали план дій, вчилися знаходити компроміс у складних ситуаціях, поступатися один одному та отримувати задоволення від спільної діяльності. Молодші школярі намагалися творчо організувати роботу, таким чином, щоб кожен зміг проявити себе, підтримували один одного, раділи спільним успіхам.

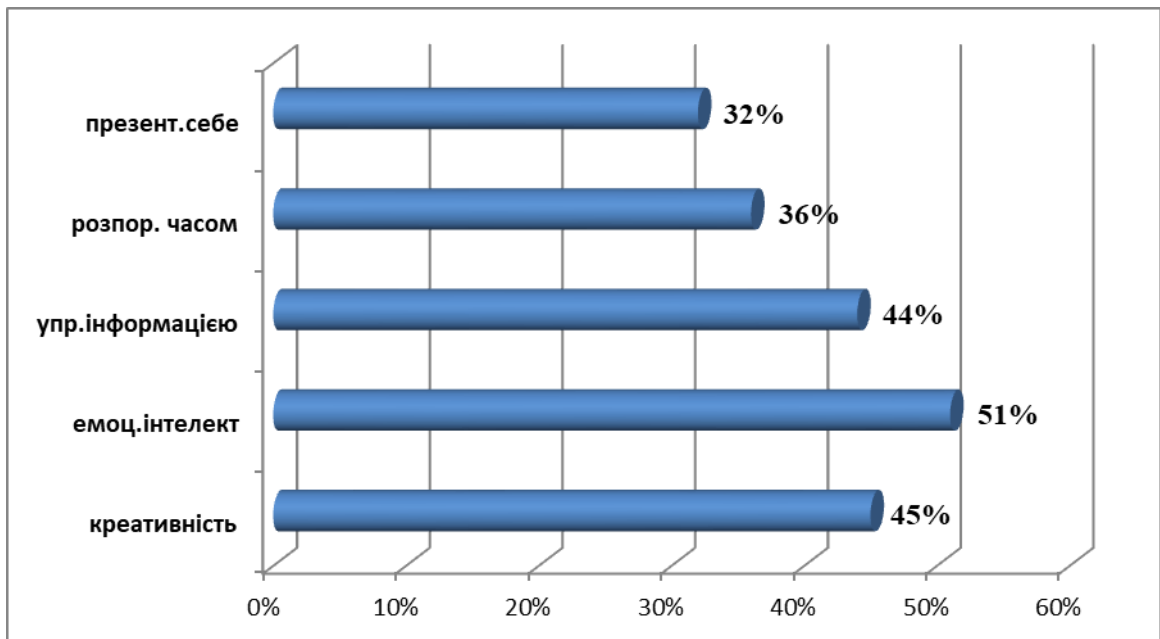
Театр природи у виконанні учнів передбачав повну імітацію рухів, способів життя того чи іншого об'єкта навколишнього середовища. Слідкуючи за сценарієм історії-опису, молодші школярі влучно повторяли кожен рух, жест, який відбувається в довкіллі, вчилися емоційно передавати настрій природи, вони пройнялися емпатією та співпереживанням до неї. Організована нами групова робота сприяла ефективному розвитку soft skills третьокласників. Вони навчилися слухати один одного, не перебиваючи, співпрацювати, творчо підходити до вирішення справ, раціонально використовувати час та інше. Про це свідчать результати контрольного етапу експерименту, який був проведений по завершенню театрального дійства. Для опитування були використані аналогічні завдання, що і на констатувальному етапі експерименту у тому ж класі (таблиця 2).

Таблиця 2. Інтерв'ю із ученицею 3-А класу, Софією О., для визначення стану розвитку soft skills на контрольному етапі експерименту

№	Запитання	Відповіді
1.	В розмові Ви нетерпляче чекаєте, поки співрозмовник завершить говорити і дасть можливість висловитися Вам?	«Так, варто зачекати. Уважно вислухати та спільно прийняти рішення».
2.	Чи поспішаєте Ви прийняти рішення до того, як зрозумієте проблему?	«У роботі над постановкою спектаклю «Весна-красна» я навчилася не поспішати, приймаючи рішення».
3.	Чи продовжите Ви розмову, якщо Ваш співрозмовник має інші погляди на проблему, її шляхи вирішення.	«Я зорієнтуюся відповідно до його ідей, але, у будь-якому разі, вислухаю».
4.	Коли Ви вирішуєте щось зробити, чи впевнені, що справа вийде?	«Так! Особливо, якщо з тобою багато друзів».

5.	Якщо Ви займаєтеся незнайомою справою, чи попросите Ви поради у оточуючих, чи самостійно шукатимете шляхи вирішення?	«Я запитаю поради, проконсультуюся, тільки тоді прийму рішення».
6.	Чи здатні Ви ризикнути, вирішуючи важливе завдання?	«Так, але ризик треба добре обдумати».
7.	Працюючи над важливим завданням Ви чітко дотримуєтеся часового регламенту?	«Я намагаюся корисно роз приділити час».
8.	Чи заважають Вам прийняти рішення емоції співрозмовника?	«Не завжди, я намагаюся зорієнтуватися на його ідеї».
9.	Розкажіть, як Ви здійснюєте підготовку домашнього завдання?	«Не завжди, я намагаюся зорієнтуватися на його ідеї».
10.	Чи подобається Вам працювати в команді?	«Я роблю домашнє завдання одразу, прийшовши зі школи, з невеликими перервами».
11.	Чи часто Вам доводиться виступати перед публікою?	«Так, разом веселіше».
12.	Якщо у Вас різні погляди з співрозмовником, чи погодитесь Ви на компроміс?	«Ні, не часто. Але мені це дуже подобається».

Повторний аналіз усіх відповідей учнів у 3-А класі показав, що 45% опитаних почали творчо виконувати запропоновані їм завдання, емоційний інтелект краще розвинувся у 51% респондентів, навчилися управляти інформацією 44% молодших школярів, а 36% почали ефективно розпоряджатися власним часом, навчилися себе презентувати 32% учнів. Отримані результати свідчать про покращення показників розвитку soft skills молодших школярів (Рис 3.).

Рис.3. Діагностика розвитку soft skills молодших школярів на контрольному етапі експерименту

Отримані результати свідчать про ефективність використання театралізованої діяльності, зокрема театру природи, для розвитку soft skills молодших школярів. Проблема розвитку soft skills є актуальною, її досліджують ряд українських та зарубіжних науковців, увагу на неї акцентовано в європейських та вітчизняних нормативних документах. М'які навички є універсальними та дуже необхідними для кожного. Починати розвивати їх доцільно ще із молодшого шкільного віку. На нашу думку, основними із soft skills є **креативність** (вміння творчо та оригінально вирішувати будь-яке поставлене завдання); **емоційний інтелект** (здатність до комунікації, вміння усвідомлювати та контролювати власні емоції, з розумінням ставитися до почуттів інших людей, емоційний інтелект вважається еквівалентом пізнавального); **уміння презентувати себе** (вільно та відкрито вести себе на публіці); **уміння управляти інформацією** (здатність до аналізу, синтезу, співставлення); **уміння розпоряджатися часом** (раціонально та продуктивно використовувати часові ресурси). На нашу думку, театральна діяльність якнайкраще стимулює розвиток soft skills молодших школярів. Вона

дозволяє у повному обсязі проїнятися колективним духом, співпрацювати, вчить поважати один одного та допомагати. Театр природи дозволяє кожному учневі відчувати себе в ролі природнього об'єкта, приміряти на собі почуття, стан іншого живого створіння, емпатійно ставитися до оточуючого навколишнього середовища. Перспективними проблемами дослідження стануть «Розвиток soft skills засобами театральної діяльності», «Діагностика soft skills молодших школярів».

Література:

1. Барановська І. Театр ляльок у початковій школі: навчально-методичний посібник / І. Барановська. – Вінниця, 2015. – 170 с.
2. Вишківська В., Шикиринська О. Організація процесу навчання в новій українській школі: теоретико-практичний аспект / В. Вишківська, О. Шикиринська // Молодь і ринок, 2019. - № 11 (178) – С. 115-119.
3. Гишка Н. Формування загально навчальних умінь та навичок в учнів початкових класів [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-zagalnonavchalnih-umin-ta-navichok-v-uchniv-pochatkovih-klasiv>
4. Демченко О.П. Організація квазіпрофесійної діяльності майбутніх вихователів обдарованих дітей на практичних заняттях з педагогічних дисциплін / О.П.Демченко // Інноваційна педагогіка, 2019. – Випуск 14, Т. 1. – С.42-48.
5. Демченко О.П. Підготовка майбутніх творчих педагогів обдарованих дітей у контексті євроінтеграції / О.П. Демченко // Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2), травень. – С. 47-52.
6. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
7. М'які навички. [Електронний ресурс]: – Режим доступу 15.02.2019: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%27%D1%8F%D0%BA%D1%96_%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8
8. Микичур Т. С. Проблема гуманно-ціннісного виховання дітей у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського/ Т. С. Білик // Реалізація ідей В.О. Сухомлинського в практиці роботи сучасної початкової школи: збірник матеріалів регіональних педагогічних читань. – Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2012. – Вип.8. – С. 128-129.
9. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. / О. М. Олійник – Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. – 163 с.
10. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід

та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг.ред. О. В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – С. 34-46.

11. Сіваш Т.Д. Проблема художньо-творчого розвитку учнів початкової школи в контексті діалогу традиційних підходів та педагогічної інноватики / Т.Д. Сіваш // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 46 / редкол. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2016. – С.50-53.
12. 10 професійних навичок, якими має оволодіти людина до 2020 року. [Електронний ресурс]: – Режим доступу 22.02.2019: http://tvoemisto.tv/news/10_profesiyneh_navychok_yakym_maie_ovolodity_lyudyna_do_2020_roku_76398.html
13. Karuk I.V. Development of search and research activity of preschool children during the use of the technology "Educational trip" / I.V. Karuk // IMPERATIVES OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT IN PROMOTING NATIONAL COMPETITIVENESS: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume I, December 13-14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani», 2018, p. 254-257
14. Kolesnik K.A. Psychology of interpersonal relationships of preschool age in a team / K.A. Kolesnik // Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume I, December 13-14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani», 2018, p. 229-231.
15. Soft skills: універсальні навички європейського рівня. [Електронний ресурс]: – Режим доступу 19.02.2019: <https://studway.com.ua/soft-skills/>

References:

1. Baranovska I. Teatr lialok u pochatkovii shkoli: navchalno-metodychnyi posibnyk / I. Baranovska. – Vinnytsia, 2015. – 170 s.
2. Vyshkivska V., Shykyrynska O. Orhanizatsiia protsesu navchannia v novii ukrainskii shkoli: teoretyko-praktychnyi aspekt / V. Vyshkivska, O. Shykyrynska // Molod i rynek, 2019. - № 11 (178) – S. 115-119.
3. Hushka N. Formuvannia zahalno navchalnykh umin ta navychok v uchniv pochatkovykh klasiv [Elektronnyi resurs]: – Rezhym dostupu: <https://cyberleninka.ru/article/n/formuvannya-zagalnonavchalnih-umin-ta-navichok-v-uchniv-pochatkovih-klasiv>
4. Demchenko O.P. Orhanizatsiia kvaziprofesiinoi diialnosti maibutnikh vykhovateliv obdarovanykh ditei na praktychnykh zaniattiakh z pedahohichnykh dystsyplin / O.P. Demchenko // Innovatsiina pedahohika, 2019. – Vypusk 14, T. 1. – S.42-48.
5. Demchenko O.P. Pidhotovka maibutnikh tvorchykh pedahohiv obdarovanykh ditei u konteksti yevrointehratsii / O.P. Demchenko // Molodyi vchenyi. – 2019. – № 5.2 (69.2), traven. – S. 47-52.

6. Entsyklopediia osvity / Akad. ped. nauk Ukrainy, holovnyi red. V. H. Kremen. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – 1040 s.
7. Miaki navychky. [Elektronnyi resurs]: – Rezhym dostupu 15.02.2019: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%27%D1%8F%D0%BA%D1%96_%D0%B%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B8
8. Mykychur T. S. Problema humanno-tsinnisnoho vykhovannia ditei u pedahohichnii spadshchyni V. O. Sukhomlynskoho/ T. S. Bilyk // Realizatsiia idei B.O. Sukhomlynskoho v praktytsi roboty suchasnoi pochatkovoï shkoly: zbirnyk materialiv rehionalnykh pedahohichnykh chytan. – Vinnytsia: VDPU im. M. Kotsiubynskoho, 2012. – Vyp.8. – S. 128-129.
9. Oliinyk O. M. Teatralno-ihrova diialnist v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu : navch.-metod. posib. / O. M. Oliinyk – Kamianets-Podilskyi : Voloshchuk V. O., 2017. – 163 s.
10. Savchenko O. Ya. Uminnia vchytysia yak kliuchova kompetentnist zahalnoi serednoi osvity // Kompetentnisnyi pidkhid u suchasniï osviti: svitoviï dosvit ta ukraïnski perspektyvy: biblioteka z osvitnoi polityky / pid zah.red. O. V. Ovcharuk. – K.: K.I.S., 2004. – S. 34-46.
11. Sivash T.D. Problema khudozhno-tvorchoho rozvytku uchniv pochatkovoï shkoly v konteksti dialohu tradytsiïnykh pidkhodiv ta pedahohichnoi innovatyky / T.D. Sivash // Suchasni informatsiïni tekhnolohii ta innovatsiïni metodyky navchannia u pidhotovtsi fakhivtsiv : metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy // Zb. nauk. pr. – Vypusk 46 / redkol. – Kyiv-Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2016. – S.50-53.
12. 10 profesiïnykh navychok, yakymy maie ovolodity liudyna do 2020 roku. [Elektronnyi resurs]: – Rezhym dostupu 22.02.2019: http://tvoemisto.tv/news/10_profesiynykh_navychok_yakym_maie_ovolodity_lyudyna_do_2020_roku_76398.html Karuk I.V. Development of search and research activity of preschool children during the use of the technology "Educational trip" / I.V. Karuk // IMPERATIVES OF CIVIL SOCIETY DEVELOPMENT IN PROMOTING NATIONAL COMPETITIVENESS: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume I, December 13-14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani», 2018, p. 254-257
13. Kolesnik K.A. Psychology of interpersonal relationships of preschool age in a team / K.A. Kolesnik // Imperatives of civil society development in promoting national competitiveness: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Volume I, December 13-14, 2018. Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani», 2018, p. 229-231.
14. Soft skills: unïversalniï navychky evropeïïnskoho rïvnia. [Elektronnyi resurs]: – Rezhym dostupu 19.02.2019: <https://studway.com.ua/soft-skills/>